

Skandal podręcznikowy w Japonii

---

30 października 1890 r. cesarz Mutsuhito, zwany Meiji, wydał Zarządzenie Cesarskie dotyczące Edukacji (Kyōiku ni Kansuru Chokugo), wyznaczające moralne zasady, którymi powinien odtąd kierować się każdy obywatel.*

Zostało ono uznane za jeden z najważniejszych dokumentów kształtujących system edukacji w Japonii. Skandal podręcznikowy w Japonii

Obowiązywanie Kyōiku ni Kansuru Chokugo prowadziło do wielu debat na temat odpowiednich podręczników. Posłowie argumentowali, iż te dotychczasowe nie odzwierciedlają ducha Zarządzenia, stąd zobligowali oni rząd do sprawowania pieczy nad treścią podręczników. Wcześniej wybór materiałów, spośród wydawanych przez prywatne firmy, dokonywał się na poziomie lokalnym.

W 1896 r. uznano, że państwo powinno samo wydawać książki dla najmłodszych uczniów. W konsekwencji w 1900 r. Ministerstwo Edukacji powołało Komitet ds. Badań nad Podręcznikami i Moralności, co było przyczynkiem do skandalu podręcznikowego.

Zapowiadało się wielkie zamówienie na szkolne książki i chyba nikt nie miał wątpliwości, że nie obejdzie się bez korupcji, tym bardziej, że wcześniej zdarzały się już przypadki nieczystej gry zainteresowanych stron. Pozyskanie jak największej liczby zamówień było sposobem na przetrwanie wydawnictw, a zainicjowany przez ministra edukacji Mori Arinoriego, trwający do zakończenia drugiej wojny światowej system nadzoru był niezwykle korupcyjogenny. Wkrótce miało się okazać, jak wielu wysokich rangą urzędników Ministerstwa Edukacji, rządów prefekturalnych**, dyrektorów szkół i wydawców dopuszczało się korupcyjnych praktyk.

Opinia publiczna dowiedziała się o skandalu 17 grudnia 1902 r., kiedy policja ujawniła kilka przypadków korupcji, jakiej dopuścili się zarówno wydawcy, jak i przedstawiciele komitetów ds. podręczników. W proceder uwikłanych było większość prefektur, a do marca 1903 r. wielu

urzędników departamentów edukacji zostało aresztowanych. Prowadzone w tej sprawie śledztwo pozwoliło na postawienie w kręgu podejrzanych 152 osób, z których 124 stanęło przed sądem okręgowym w Tokio.*** Sąd skazał 4 gubernatorów prefektur, 2 sekretarzy, 10 komisarzy szkolnych, 21 przewodniczących instytutów nauczycielskich, 7 dyrektorów szkół średnich, 8 dyrektorów szkół żeńskich, 23 prefekturalnych inspektorów szkolnych, 17 miejskich inspektorów szkolnych oraz 1 dyrektora szkoły podstawowej.

Wiele podejrzanych w sprawie to osoby zajmujące bardzo wysokie stanowiska, m.in. gubernatorzy okręgów: Chiba, Gunma, Miyagi, Niigata i Shimane. W dużej mierze uniknęli oni kary. Tak było w przypadku gubernatora Chiby – Abe Hiroshi. Pieniądze, które otrzymał od prezesa jednego z wydawnictw nazwał „pożyczką”, którą miał zamiar zwrócić. Jego znajomy – Minister Sprawiedliwości Kiyoura Keigo, nakazał zwolnić go z aresztu, co z kolei spowodowało protest prokuratora prowadzącego sprawę, który podał się do dymisji. Abe wyszedł ze skandalu obronną ręką, zostając później burmistrzem Tokio. Również wydawcy ponieśli relatywnie niewielkie straty. Oficjalnym powodem niewyciągnięcia konsekwencji było to, że szkoły potrzebują książek oraz fakt, że każde skazanie wydawcy spowodowałoby, iż danego podręcznika nie można byłoby nadal legalnie używać, co z kolei niosłoby za sobą dodatkowe koszty (Olga, 1996).

Skandal podręcznikowy był dla władz dogodnym pretekstem do objęcia kontroli nad edukacją i otworzył drogę do działań parlamentu. Celem reform było, po pierwsze, obniżenie cen podręczników – poprzez wyeliminowanie korupcji związanej z zamówieniami na książki – oraz wprowadzenie jednolitego systemu moralności, który został zachwiany przez indywidualizm i kapitalizm. Wszystkie szkoły podstawowe miały odtąd korzystać z identycznych, zatwierdzonych przez państwo książek. Do zakończenia wojny, kiedy wprowadzono kolejną reformę systemu edukacji, wszystkie podręczniki były pisane, publikowane i rozprowadzane przez Ministerstwo Edukacji.

Na początku XX wieku treść książek zmieniała się dosyć często, po to tylko, by promować nową politykę rządu i by kontrola państwa nad społeczeństwem stała się jeszcze większa. Ówczesny premier Yamagata Aritomo zwykł mówić: „Według mnie, nauczanie powinno znajdować się pod takim samym zwierzchnictwem cesarza, jak wojsko”.

*W 1886 r. Minister Edukacji Mori Arinori, w odpowiedzi na westernizację Japonii, nakazał wizytacje szkół uznając, że: „Podręczniki, które mogą być używane w szkołach podstawowych muszą przejść najpierw inspekcję Ministerstwa Edukacji i zostać zaakceptowane przez gubernatorów i prefektury”.

**Japońskie prefektury, wprowadzone reformą administracyjną za rządów Meiji, to odpowiednik polskich województw. Od roku 1888 istnieje 47 prefektur.

***Według Johna C. Oligi 112 osobom postawiono zarzuty, a 100 z nich uznano za winnych korupcji.

Źródła: *mext.go.jp*; "Japanese Schooling: Patterns of Socialization, Equality, and Political Control", autor James Jr Shields, Wyd. Pennsylvania State University 1993; *Political bribery in Japan*; autor Richard H. Mitchell; "Power, ideology, and control", autor John C. Olga, Wyd. Plenum 1996; "Sources

of East Asian Tradition: The Modern Period", autor William Theodore De Bary, Columbia University Press 2008

Opublikowano w dniu 30.10.2018 r.

przez Wydział Informacji i Edukacji Antykorupcyjnej GSz CBA